

Ola Manuia | Interim Pacific Health Plan

Iulai 2022 - Iuni 2024

Ko Ola Manuia | Interim Pacific Health Plan ko e pepa ne hoa atu ke he Te Pae Tata | Interim New Zealand Health Plan, ne fakatokatoka he tau tau ne ua fakamua ke he tau tauteaga ke hataki aki e fakaholoaga gahua ke he malolo tino he tau tagata Pasifika ha Te Whatu Ora ke he tau puhala ne kua liliu fakafoou

Ne foaki he Ola Manuia loga atu e tau vala tala hagamoo ke he tau puhala ha Te Whatu Ora ne fakamalolo aki e tau tagata Pasifika mo e fakagahuahua e tau gahua tuku fakamua mae tau malolo tino he tau tagata Pasifika (Pacific Health priorities).

Iloa e mautolu loga e tau faahi he tau gahua malolo tino ne nakai gahuahua mitaki mae tau tagata Pasifika, aiga, ngutuare tangata, familia, kāinga, magafaoa, kaiga, vuvale mo e kaaiga (tau magafaoa) mo e tau maaga.

Ko e tau gahua ka hukui e mautolu ke he tau tau ua ne hagamoo ki ai to lagomatai ke he tau magafaoa Pasifika mo e tau maaga Pasifika i Niu Silani ke tumau e tau malolo tino, mo e ke maeke he tau tagata Pasifika ke moua e tau levekiaga kua manako ki ai, ke he tau mena fe ne manako ke moua ki ai.

Ko e tau gahua kua lata ke tuku fakamua mae tau malolo tino he tau tagata Pasifika he tau fakaakoaga ne moua mai ha ko e tatalu COVID-19, mo e moua mai foki ke he tau tala ne kua fakatutala mai he tau tagata mai he tau maaga Pasifika.

TUKU FAKAMUA MAE MALOLO TINO HE TAU TAGATA PASIFIKA

- Tau mamatua fifine mo e tau mukemuke
- Tau fanau ikiiki mo e tau fuata
- Tau tagata momotua
- Tagata sa'ilimalo | tau tagata nakai malolo e tau alaga tino
- Malolo ke he tau manamanatuaga mo e tau faahi oti
- Tau gagao leva, tuga e tau gagao kenesa, gagao suka, mo e gagao gugu
- Tali atu ke he tau tatalu gagao, lalafi ki ai ke kitia e tau vaha mo e tau paleko ke he ua e tau tau kua mole

TAU AMAAMANAKIAGA

- Fakatokatoka e taha puhala mauokafua ne lagomatai atu ke he tau fakamauaga ke he tau malolo tino he tau tagata Pasifika, tau kitiaaga mai he tau kiliniki mo e tau maaga Pasifika.
- Lagomatai ke he fakagahuahuaaga he tau tagata Pasifika malolo mo e atiatihake e tau gahua ne taute mo e tau tagata Pasifika ke foaki e tau lagomatai.
- Lagomatai mo e fakatupu e taha matakau Pasifika gahua malolo.
- Fakatolomaki e tau faahi malolo tino he tau tagata Pasifika.
- Onoono ke he tau manako malolo tino he tau puke tagata ne tuku fakamua mo e kua lata ke gahuahua fakamafiti ke papa e tau pupu ne kua kitia maali he tali he tatalu gagao.

TAU GAHUA

- Talaga ke he maaga he tau tagata Pasifika he motu katoa mo e taha tauteaga ha ko e tau logonaaga ke he tau fakafetuiaga.
- Fakatokatoka e taha tauteaga mauokafua ke lata mae tau fakamauaga ke he tau malolo tino he tau tagata Pasifika mo e taha tauteaga ne oko mo e onono ke he tau vala tala kua moua.
- Fakatokatoka e taha matutakiaga malolo Pacific Clinical Network ke lagomatai mo e fakaholo e kau gahua he tau ekekafo mo e tau nosi Pasifika.
- Fakatupe e taha kumikumiaga ke lagomatai ke atiatihake aki e tau puhala leveki mo e tau fakatai ne kua fai tali ke he tau faahi ne lata ke gahua fakamua ki ai.
- Fakakoloa e tau apiaga he tau maaga Pasifika ke maeke e tau faahi malolo tino Pasifika ke gahua auloa ke he maaga poke ke he tau matakavi.
- Fetalagaaki e tau fakafetuiaga hoa mo e tau kautaha malolo tino Pasifika foou ke he tau matakavi ne fae tupu ne nakai la fai faahi malolo tino mae tau tagata Pasifika.
- Lagomatai ke fakatumau ke he tau puhala foou ke he tau levekiaga ne atiatihake ha ko e tau atu ke he COVID-19.
- Fakatupe e tau kautaha Pasifika ne fakagahuahua e tau fakataitaiaga ke he tau levekiaga ke he tau magafaoa Pasifika ne lalafi ki ai e tau levekiaga ke he tau fifine fanau foou, tau levekiaga mai he taha aho ke he taha aho, tau fale gagao mo e tau kautaha gahua leveki ke he tau tagata.
- Hu atu ke he tua-tokoluga, malutulutu mo e tau fakaveaga ha ko e tau fua mitaki mo e tau kautaha gahua he tau tagata Pasifika ha ko e tau manako mo e tau puhala gahua foou.
- Atihake e taha Pacific Health Workforce Development Strategy ne katoatoa ke fakagahuahua.
- Gahua mo e faahi faakaako ke kitekite ke he tau mena ne ukauka he tau aoga tokoluga mo e tau aoga kolisi ke moua e tau fakaakoaga ke he tau malolo tino he tau tagata Pasifika, mo e tau mena kua lata ke taute.
- Foaki ke he tau tauteaga foou mo e tau feua ne lagomatai ke he tau tagata gahua Pasifika ke atiatihake e tau pulotu ke he tau malolo tino he tau tagata Pasifika.
- Fakatokatoka e taha fakaholoaga ke lagomatai ke he tau fakaakoaga mo e fakagahua he tau nosi pulotu Pasifika.
- Kumikumi e tau puhala ke fakatuputupu hake e tau General Practice Education Programmes 1 mo e 2 ko e tau gahua fakaako mo lautolu e tau kautaha ne lagomatai he tau tagata Pasifika.
- Atihake e tau fakatai Pasifika hagao ke he onono faka magafaoa ke he gagao suka.
- Lagomatai ke he tau gahua ne fakatumau ke tuku hifo e mouaaga ne kua nakai fetataiaki ke he gagao kenesa he tau tagata mo e tau magafaoa Pasifika.
- Gahua mo lautolu nei mai he matakavi North, ko e tau takitaki ke he tau malolo tino mo e tau faoa kumikumi ke atihake ke he tau puhala ke leveki ke malolo e tau manamanatuaga he tau fifine Pasifika fanafanau tama.
- Lagomatai e tau kautaha Pasifika ke fakakite mo e gahuahua ke he tau maaga ne kua manako lahi ke he tau lagomatai.
- Fakamooli ko e tau tagata Pasifika mo e tau magafaoa ke tuku fakamua he liu kamata e tau levekiaga he mole e tatalu gagao.
- Gahua mo e tau faahi malolo tino mo e tau takitaki he tau faahi gahua ke kitia e tau mena kua lata ke lagomatai ki ai ha ko e tau manako he tau fanau Pasifika he mole e tatalu gagao.